

Collectie Overijssel bouwt aan de toekomst van het verleden

‘Wij kiezen nadrukkelijk voor de fysieke collecties’

Historisch Centrum Overijssel zit midden in een transitie naar een nieuwe organisatie: Collectie Overijssel. Een goede aanleiding voor een gesprek met directeur Vincent Robijn over wat deze transitie eigenlijk inhoudt, de achterliggende motivatie én de missie.

Vincent Robijn (foto Collectie Overijssel).

Vincent begint met een korte terugblik: toen hij in februari 2018 directeur van Historisch Centrum Overijssel (HCO) werd, kwam hij in een organisatie die, net als veel andere Regionale Historische Centra (RHC), een brede publieksfunctie had. Een aantal jaren na de totstandkoming van HCO in 2001 was tegen het oude rijksarchief in Zwolle een nieuwe, grote publiekshal gebouwd. Daar werden tentoonstellingen, lezingen en evenementen georganiseerd. ‘Toen ik in 2018 begon bij HCO, werd dat eigenlijk al bijna niet meer gedaan. We zitten in Zwolle namelijk net buiten het centrum en daardoor niet echt in de loop. Door de enorme vlucht die de digitalisering heeft genomen, was het fysieke studiezaalbezoek sowieso al enorm afgenomen.’

Publiekspresentatie

Nu wil het geval dat Vincent niet alleen directeur is van HCO – waarbij de gemeente Deventer sinds 2016 is aangesloten – maar ook directeur-bestuurder van de stichting

Allemaal Zwolle. Deze stichting heeft als opdracht om een nieuwe presentatie te maken over de geschiedenis van Zwolle, als een soort opvolger van Stedelijk Museum Zwolle, dat eind 2017 zijn deuren definitief heeft gesloten. ‘Er was nog niet precies bedacht hoe dat vorm moest krijgen. Ik ben daarmee aan de slag gegaan met mijn collega’s. Uiteindelijk zijn we erop uitgekomen dat we onder de naam ANNO een publiekspresentatie gaan aanbieden. Die richt zich op de regio Zwolle en alle erfgoeddisciplines komen daarbij samen: archeologie, monumentenzorg, archief. Straks komt er een museum – de opening is op 12 mei dit jaar – waar je kunt zien hoe de verschillende erfgoeddisciplines werken en waar een langdurige expositie over de geschiedenis van de stad en de regio te zien is.’

Voorgeschiedenis

Terwijl Vincent dit vertelt, vragen wij ons af wat de voor- geschiedenis van HCO in dit verhaal te maken heeft met

Je moet groot durven denken

ANNO, anders dan dat beide instellingen dezelfde directeur hebben. En vooral wat de relatie is met de transitie van HCO naar Collectie Overijssel. Vincent legt ons uit dat hij constateerde dat HCO weliswaar mooie tentoonstellingen maakte, maar dat de capaciteit die daarin gestoken werd, vaak ten koste ging van het ‘echte’ archiefwerk. En dat terwijl een museum als ANNO juist bij uitstek goed is in het maken van publiekspresentaties. ‘Dat is ook niet onze kernkwaliteit, daar moet je eerlijk in zijn. Daarom willen we nauw verbonden zijn aan organisaties die wel heel goed zijn in educatie en presentatie, en dat zij met onze collecties iets moois kunnen maken. Wij gaan ons echt richten op het goede beheer en het toegankelijk en doorzoekbaar maken van de verschillende collecties die wij beheren, waaronder ook de historische museale collectie van Zwolle.’ Het behouden en bruikbaar maken van collecties is volgens Vincent de kerntaak van Collectie Overijssel. Het is aan Collectie Overijssel om ervoor te zorgen dat alle collecties in ieder geval op basisniveau beschreven zijn, en dat collecties en archieven waarvan verwacht wordt dat ze op korte termijn gebruikt gaan worden, zo snel mogelijk ook op een hoger, gedetailleerder niveau toegankelijk zijn. Dit toegankelijk maken kan ook door het te digitaliseren en door technieken als handschriftherkenning toe te passen. Collectie Overijssel gaat daarbij werken met een systeem van ‘niveaus van bruikbaarheid’.

Expertise delen

Collectie Overijssel wil de expertise die ze heeft op het gebied van goed beheer en behoud van erfgoedcollecties ook aan andere Overijsselse erfgoedbeheerders aanbieden, zoals kleinere musea en archieven. ‘Je wilt een taak die een ander goed kan aan die ander overlaten en daarbij die ander zo goed mogelijk faciliteren vanuit jouw kerntaak. Dan moet je ervoor zorgen dat je goed aan elkaar verbonden bent, zodat je elkaar weet te vinden.’ Het is om die reden nadrukkelijk niet meer de bedoeling dat Collectie Overijssel zelf nog collecties zal tentoonstellen of dat ze zelf educatieve programma’s zal draaien; dat laat Collectie Overijssel aan anderen over. Wat Collectie Overijssel wel nog steeds blijft doen is programmerende of educatieve instellingen helpen met het aanleveren van informatie. Als deze instellingen op zoek zijn naar interessante onderwerpen, kan Collectie Overijssel ook zelf specifieke collectiestukken of zelfs een bepaald thema voorstellen. Ieder zijn expertise dus, en dat betekent een hele andere invulling van Collectie Overijssel dan voorheen HCO.

Netwerk

Deze benadering staat of valt bij een goed netwerk, benadrukt Vincent. Want het is dus niet meer het archief zelf dat de beheerde collecties en archieven ‘uitvent’. Dat is aan de partners in het netwerk: culturele en creatieve partijen variërend van musea tot theatergroepen, van filmmakers tot historici. Een belangrijke rol is dan ook weggelegd voor

de zogenoemde collectiemakelaars, de schakel tussen de collectie en dat netwerk. Belangrijk verschil met andere RHC’s is ook dat het niet het streven is om door ‘de hele wereld’ gekend te worden. De focus ligt niet meer op het brede publiek, de genealoog en hobby-onderzoeker, al zullen die niet vergeten worden, maar is veel nadrukkelijker gericht op de professionele gebruiker van de verschillende collecties. Daartoe zal reactief én proactief gewerkt worden en zal Collectie Overijssel goed voeling moeten houden met wat speelt in het culturele en maatschappelijke veld in Overijssel.

Focus op fysieke collecties

Wat wij interessant vinden in dit verhaal is dat Vincent met deze insteek koerst op een onderscheid in de organisatie van enerzijds het analoge, fysieke archief en archiefwerk en anderzijds digitaal archief en archiveren. ‘Ik denk dat wij een van de eerste RHC’s in Nederland zijn die niet meer actief een e-depot aanbieden voor onze overheden. Wij kiezen nadrukkelijk voor de fysieke collecties. Dat doen we omdat wij geloven dat duurzame toegankelijkheid van informatie een integraal onderdeel moet worden van het informatiebeheer van overheden zelf, vergelijkbaar met aspecten als privacy en informatiebeveiliging.’ Liever biedt hij de expertise van Collectie Overijssel aan bij het nadenken over archiefvorming in het digitale tijdperk, zoals het bewaren van archief bij de bron. Hiermee lijkt Collectie Overijssel zich dus meer te richten op het beheren van archief als erfgoed dan dat het zich profileert als bewaarplaats voor digitale overheidsinformatie. Voor ons, conserveringsadviseurs, is dat een interessante insteek, omdat wij geneigd zijn archiefstukken meer als objecten te zien en niet alleen als dragers van informatie.

Vincent ziet voor zich hoe Collectie Overijssel een verzameling van alle vormen van Overijsselse erfgoedcollecties kan worden. Niet alleen archieven, maar ook archeologische vondsten en museale objecten zouden er dan een plek kunnen vinden. Een echt erfgoedcollectiecentrum dus, met hopelijk in de toekomst een nieuw centraal Overijssels erfgoeddepot waarin al deze collecties samengebracht worden. Deze collecties zullen zo goed mogelijk toegankelijk gemaakt worden.

Fysieke zorg

Wij zijn en blijven natuurlijk conserveringsadviseurs. Daarom willen we ook weten of Vincent bij dit alles heeft nagedacht over de fysieke zorg voor de collectie. ‘Ook de zorg vanuit dat perspectief voor dit soort collecties is iets wat we willen doen met zo’n nieuwe depotlocatie. Waarbij de locatie niet alleen maar voor opslag is, maar waar ook restauratie, allerlei conserveringsmogelijkheden en digitalisering plaatsvinden, dat is dan gewoon integraal onderdeel ervan. Het zou dus een soort centrale unit worden, ook voor museale objecten. Dat zie ik wel voor me. Ik hoop dat het gaat lukken, je moet groot durven denken. Dat zou fantastisch zijn!’ Daar zijn wij het helemaal mee eens. We zijn dan ook zeer benieuwd hoe dit Overijsselse expertisecentrum voor beheer en behoud zich verder zal ontwikkelen. |